

Ærø Efterskoles Selvevalueringsrapport – skoleåret 2010-11

I skolens værdigrundlag er det nævnt:

”At der ved tryghed, selverkendelse omkring egen formåen, ærlighed og respekt for hinandens forskelligheder såvel for elever som medarbejdere, skabes et kostskole –og efterskolemiljø med **fællesskab**, glæde, entusiasme, solidaritet og udvikling”.

Kræver fællesskabet ikke, at der er visse fælles regler for hvordan man skal opføre sig, behandle hinanden osv.?

Mange af vores elever har rigtig svært ved at forstå, at noget kan være tilladt for een elev, mens andre elever ikke får lov.

Lærerne er forskellige og har forskellige grænser for hvad der er acceptabelt. Fører dette med sig, at der i blandt medarbejderne udvikles en frygt for at handle, når man ser noget, der er uacceptabelt? Skal vi prøve at udvikle en mere ens tilgang, hvilket kunne være en hjælp for eleverne eller er det godt, at de oplever os forskellige?

Er der for mange lærere ind over de enkelte elever: huslærere og værkstedslærere er selvfølgelig centrale, derudover er der alle andre lærere?

Overvejelser som disse har ført frem til følgende problemformulering:

Hvordan kan vi tage vidtgående individuelle hensyn til den enkelte elev samtidig med at vi ønsker at eleverne skal indgå i et efterskolefællesskab?

For at give nogle pejlemærker i forhold til denne problematik vil vi se på skolens udvikling i de seneste par år.

Om lærer-ledelsesrelationen:

I forbindelse med lederskiftet skete der samtidig en ændring af pædagogikken.

Firkantet sagt gik skolen fra at være baseret på en regelorienteret og noget autoritær pædagogik til at være baseret på en mere anerkendende pædagogik, hvor samtaler mellem elever og lærere er blevet det væsentligste redskab til at påvirke/opdrage eleverne.

Det pædagogiske skifte er ikke sket efter en fælles beslutning, men er nærmest kommet snigende.

Der er derfor heller ikke sat mange ord på den. Det kunne være gavnligt at få sat flere ord på – det kunne ske løbende med udgangspunkt i konkrete situationer. Det kræver mere lærermødetid end vi har for øjeblikket, eller det kunne ske på seminarer/pædagogiske dage.

Ledelsen påpegede for nylig, at den følte sig noget tynget af at skulle tage stilling til mange problemer i forbindelse med elever-lærerrelationen. De opfordrede lærerne til selv i højere grad at handle. Efterfølgende kunne man så tage tvivlen/problematikken op i et mere fælles forum.

Måske har den pædagogiske ændring sammen med ændringen i elevklientellet medført, at mange medarbejdere er blevet usikre på, hvad der forventes af dem, og usikre på, hvordan man skal behandle eleverne, når de f.eks. har en uacceptabel adfærd. Det kan opleves som et autoritetstab, når eleverne i nogen grad virker ligeglade med, hvad der bliver sagt til dem – eller tingene skal siges rigtig mange gange, før der sker noget.

Hvor lærerne tidligere kunne bygge deres autoritet på, at de kunne henholde sig til nogle regler og en konsekvens (eller måske ligefrem frygt), så er læreren i dag mere ”overladt” til sig selv, hvorved autoriteten må begrundes på andre måder overfor den enkelte elev.

Begrundelserne for gennemsættelsen af en lærerautoritet må derfor søges i lærerens autencitet (læreren skal kunne stå på egne ben) og i lærerens specifikke faglighed.

Om elevklientellet:

Det er vores opfattelse, at der er ”sket” noget med eleverne generelt betragtet: eleverne kan nu i højere grad karakteriseres som meget mere individuelt orienterede end fællesskabsorienterede. Mange elever har diagnoser (ADHD, tourette, social angst, autisme, asperger osv.), hvilket ikke befordrer empati og hensyntagen til andre, og mange er på medicin¹ eller de har en besynderlig adfærd.

Desuden er eleverne generelt blevet yngre forstået på den måde, at vi efterhånden mangler de mere modne elever, der kunne være rollemodeller for de yngre elever. Det skyldes at mange kommuner principielt ikke vil dække et 11. skoleår for vores elever, selv om det i de konkrete tilfælde ville være det rigtigste. Det har også betydet, at vi har færre og færre elever, der er hos os i mere end 2 år.

Den individuelle orientering ytrer sig ved, at eleverne ikke bare gør, hvad der bliver sagt. Det gælder f.eks. ved fællessamlinger af forskellig art. Her er det stilen, at man bare snakker, fordi der er et individuelt og uopsætteligt behov for at gøre det. Kollektive beskeder bliver dermed næsten umulige at få givet, og vi prøver vi så på at undgå kollektive beskeder, men måske bevirker netop den strategi, at eleverne slet ikke lærer eller oplever, at der kan gives fælles beskeder om det ene og det andet.

Et andet eksempel på den individuelle orientering består i at eleverne er meget hurtige til at sige, at de ikke vil gå her, hvis der i fællesskabets navn bliver krævet noget af dem. Det kan være at en elev ikke trives i et hus/værksted eller på valgfaget. Måske har vi der i et for stort omfang forsøgt at flytte elever til det de gerne ville, hvilket altid skaber turbulens hos de øvrige. I dette år har der f.eks. været utrolig mange husbyt. Viljen til på trods af problemer/konflikter til at få det til at køre er ikke den største, og hvis eleven ikke får sin vilje, ja så er det en nem og også meget ultimativ løsning helt at skifte skole. Måske har vi som lærere ligget for meget under i bestræbelserne på at undgå elevudmeldelser til at det har været godt.

Mange elever mangler at have lært nogle meget grundlæggende ting: Som f.eks. ikke at sidde med skoene oppe på bordet i TV-stuen. Ikke at tage overtøjet af, når man er inde og lignende meget almindelige ting. Når en lærer står overfor en række af sådanne problematikker, f.eks. når man møde på vagt er man som lærer nødt til at prioritere, hvilke kampe man vil tage for at få det hele til at glide.

Går man som lærer i stå i en konfliktsituation kan man have forskellige strategier: Man kan sige til eleven, at det tager vi senere, vi tager den nu i et andet lokale, vi tager den sammen med ledelsen osv.

Går man ind i en situation, hvor man f.eks. kræver benene ned risikerer man at få et meget groft svar tilbage. Tonen er måske blevet grovere både imellem eleverne og også overfor lærerne. Det gør det svært at skabe hyggelige situationer.

¹ En af forfatterne til denne rapport startede på skolen for 9 år siden. På det tidspunkt var der en enkelt elev, der fik medicin. I dag er den daglige medicinering af et sådant omfang, at det fylder en hel sportstaske, når skolen skal på overnatningsture.

Uanset en meget stor indsats har vi i år oplevet mange elevudmeldelser (og indmeldelser). Både ud- og indmeldelserne afføder hver gang uro i den samlede elevflok, hvilket ikke er gavnligt for betingelserne for at udvikle et fællesskab.

Det nære fællesskab.

I skolens struktur bevæger eleverne sig i to primærsystemer, hvor det forudsættes, at det er her det nære fællesskab kan udvikle sig – det er på værkstederne og i husene.

Om værkstederne:

Her er arbejdet meget konkret og synligt, og forgår ofte omkring fælles projekter. Projekterne kan være mere eller mindre vellykkede, men det er håndgribeligt og synligt. Projekterne har den fordel, at det er relativt nemt at behandle den enkelte elev individuelt ved at eleverne udfører forskelligt arbejde alt efter elevernes forskellighed.

En del elever er ligefrem stolte af deres værksted og de resultater de har frembragt. Måske er denne stolthed blevet mindre udtalt med årene? Der har f.eks. i år været mange elevskift mellem værkstederne, hvilket nok tyder på, at det der i virkeligheden betyder meget er hvem (elever og lærere) man er sammen med frem for, hvad man beskæftiger sig med.

Om husene:

Her er det målet, at huset skal være en social enhed, hvor den enkelte elev føler sig tryk – ikke mindst i fritiden og det er som med værkstederne sigtet, at huset skal være en fællesskabsfremmende enhed.

De daglige opgaver er oprydning og rengøring, samt et husmøde, hvor elevernes forskellige problematikker kan behandles på selve husmødet eller individuelt. Yderligere kan man også diskutere og tale om emner, der er oppe i tiden, her på skolen eller ude i samfundet.

Desuden er der i løbet af året et antal såkaldte lange husmøder, hvor huset kan foretage sig noget andet, oftest ved at tage på en tur med et nærmere bestemt indhold.

Spørgsmålet er hvad elevgruppens ændrede karakter har betydet for forudsætningerne for at få etableret et velfungerende fællesskab i husene.

Ønsket om at behandle eleverne individuelt betyder, at man som lærer ikke kan skære alle over en kam. Det betyder at arbejdet med gruppen tager længere tid, hvilket viser sig ved de mange samtaler/diskussioner, der skal til for at få eleverne til at forstå det rimelige i, at alle ikke behandles ens (netop fordi alle ikke er ens). Dette kommer til at fylde.

Vores ønske om at behandle de enkelte elever individuelt betyder at den enkelte elev så at sige ”tager” længere tid. Der er på den anden side ikke tvivl om, at eleverne f.eks. er meget glade for de individuelle samtaler. Måske et behov for omsorg der bliver dækket på denne måde?

Huslærernes arbejde (samarbejde?) med myndighederne omkring den enkelte elev er undergået nogle forandringer: Det er blevet mere bureaukratisk ved at der skal ligge meget dokumentation og helst løbende, der er mange myndighedspersoner ind over den enkelte elev: forældre, sagsbehandler, UU-vejleder, sagsbehandler fra jobcentret, kontaktperson mv. Disse personer har dog ikke megen myndighed (kompetence til at træffe beslutninger i virkeligheden), de er svære at komme i kontakt med, og derfor bliver den enkelte elevs sagsbehandling virkelig omstændelig og besværlig og koster mange ressourcer.

Elevernes fritid er for mange elever rigtig lang, hvilket måske hænger sammen med, at de generelt er blevet yngre, er mere umodne og derfor ikke er i stand til selv at udfylde fritiden, selv om de keder sig. Derfor kommer mange elever til at bruge rigtig meget tid i husene, f.eks. med at se film, spille på computer. Dette dog sædvanligvis i grupper, så det i sig selv ikke er så problematisk socialt set, men det er lidt ensidigt i forhold til alle de muligheder der er på skolen for at ”lave” noget.

Konklusion:

Arbejdet med myndighederne tager rigtig meget tid (og energi) fra huslærerne, og det rejser spørgsmålet om vi på nogen måde kunne centralisere dette arbejde og altså måske fjerne det fra huslærerne.

Der er nok også behov for, at der bliver set om, der på nogen måde kan gives mere tid i husene, således at der bliver mere tid til "snak" (omsorg) for den enkelte elev.

Der kunne også være et behov for at gøre den strukturerede del af elevernes dagligdag længere, dvs. en længere skoledag, således at elevernes mulighed for at føle tomrum i fritiden bliver mindre.

Om lærer-lærersituationen:

For at eleverne ikke skal føle sig utrygge i forhold til at vide, hvad der er rigtigt og forkert på skolen, er det vigtigt, at der er en slags ånd på skolen, som alle er klar over. Ofte har denne været formuleret ud fra at her på skolen skal man tage hensyn til hinanden – vise respekt.

Dette er en meget generel formulering og forudsætter at den enkelte (både lærer og elev) kan tænke selv, fordi den generelle regel skal tænkes ind i en konkret sammenhæng.

Når det bliver for svært er det en naturlig reaktion at efterspørge fælles konkrete detaljerede regler.

I et vist omfang kan man godt formulere sådanne regler. For eksempel at man skal gå et bestemt vej til købmanden, eller det kunne være nogle fælles bordskikregler omkring aftensmaden.

Det er imidlertid ikke muligt at formulere regler for enhver situation, der opstår, og det er i hvert fald ikke muligt hverken for elever eller lærere at holde styr på alle disse regler.

Derfor bliver der i virkeligheden overladt et stort råderum, hvor det er de involverede lærere, der må afstikke, vejlede og retlede eleverne i forholdet til, hvad der er en opførsel, der er i tråd med skolens ånd.

I den sammenhæng er der ingen tvivl om, at det for eleverne er uhyre vigtigt, hvis der er en nogenlunde overensstemmelse os lærere imellem i forhold til, hvad vi mener er i tråd med skolens ånd.

Spørgsmålet er så i hvilke sammenhænge, der er mulighed for at udvikle disse holdninger?

Der er naturligvis de daglige lærermøder. De er imidlertid meget korte og oftest fyldt op af nødvendige praktiske aftaler. I det omfang der diskuteres konkret elevadfærd og eventuelle reaktioner mv. heroverfor vil enkelte lærere ytre sig og derigennem tegne en linje. Ligesom det også tit er ledelsen, der afstikker rammerne for, hvordan forskellige elevproblematikker skal gribes an.

I de forskellige samarbejdssituationer, hvor to eller flere lærere skal samarbejde omkring pædagogisk virksomhed (to på værkstedet, aftenvagter, to lærere på husmødet, Klintebjergugen, Ø-lejren, emneuger osv.) er der mulighed for at de involverede lærere så at sige kan afstemme deres holdninger og at der i disse sammenhænge kan udkrystallisere sig en fælles ånd.

I den sammenhæng betyder det, at vi i det kommende år – med det nye skema, hvor der er flere "alenesituationer" – altså pædagogiske sammenhænge, hvor man er alene sammen med en gruppe elever for at strække skoledagen - må være meget opmærksomme på, at skolens fælles ånd ikke går tabt.

Pædagogiske dage kunne ud over pædagogiske diskussioner bestå i mere konkrete samarbejdssituationer/praktiske kurser, hvor vi som kolleger bliver mere tvunget sammen end vi sædvanligvis gør i dagligdagen. Måske mangler vi lærere at lære hinanden bedre at kende.

Sammenfattende konklusion:

Ovenstående overvejelser har givet en række problematikker, som der kan arbejdes videre med i udviklingen og tilpasningen af skolen til det aktuelle elevklientel og de betingelser vi mere samfundsmæssigt er underlagt:

Hvordan får vi sat ord på den form for pædagogik vi synes er den rigtige? Det kunne være gennem mere lærermødetid/pædagogiske seminarer osv.

Skal der ske en centralisering af arbejdet med at holde kontakt med myndigheder og forældre og sørge for en god udslusning?

Kan der gives mere tid i husene, så der bliver mere tid til individuelle samtaler/almindelig omsorg, som mange elever har brug for?

Kan elevernes ”skoledag” strækkes set i lyset af elevernes problemer med at udfylde fritiden på en god måde?

Hvordan kan lærernes samarbejds muligheder forbedres, således at den fælles skoleånd kan styrkes, så elevernes skoleliv reguleres af så få regler som muligt.

Kunne vi hvert år prøve at samle de fælles regler der er for at skabe os et overblik og også for at vurdere rimeligheden i de forskellige regler. Eks.: Hvorfor er det nu, at eleverne ikke må have huer og kasketter på inden døre, når det efterhånden er blevet en del af klædedragten frem for et varmende klædningsstykke?

Kan vi undgå de mange husbyt/værksted/byt/valgfagsbyt ved i stærkere grad at appellere til elevernes muligheder for at bearbejde deres situation indenfor den ramme man befinder sig i frem for at komme over, hvor græsset ser grønnere ud.

Udarbejdet af

Marianne, Peter K. og Erik

Godkendt på bestyrelsesmødet, onsdag den 22. juni 2011.

.....
Georg Möger, formand